

Jak realizować obowiązkowe szczepienia przeciwko pneumokokom

Ewa Bernatowska

**Klinika Immunologii
Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”**

Program Szczepień Ochronnych na 2017 wprowadzenie powszechnych szczepień przeciwko pneumokokom dzieci do 2 roku życia

- Decyzja o ich wprowadzeniu tych szczepień ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia zakażeń pneumokokowych, gdyż choroby związane z zakażeniami pneumokokowymi, głównie zapalenia płuc są każdego roku przyczyną zgonów u około 1,6 mln ludzi, w tym u około pół miliona dzieci poniżej 5 roku życia. Powszechne szczepienia poprawią stan zdrowia zaszczepionych dzieci ale także mogą mieć wpływ na nieszczepioną populację.
- Dostępne są na rynku dwie szczepionki: PCV-10 (zawierająca 10 serotypów pneumokoka) i PCV-13 (zawierająca 13 serotypów pneumokoka) są bezpieczne, skuteczne i immunogenne w stosunku do antygenów pneumokoka zawartych w szczepionce.

Powszechne szczepienia przeciwko pneumokokom szczepionką PCV7/PCV13 w Kielcach od ponad 10 lat

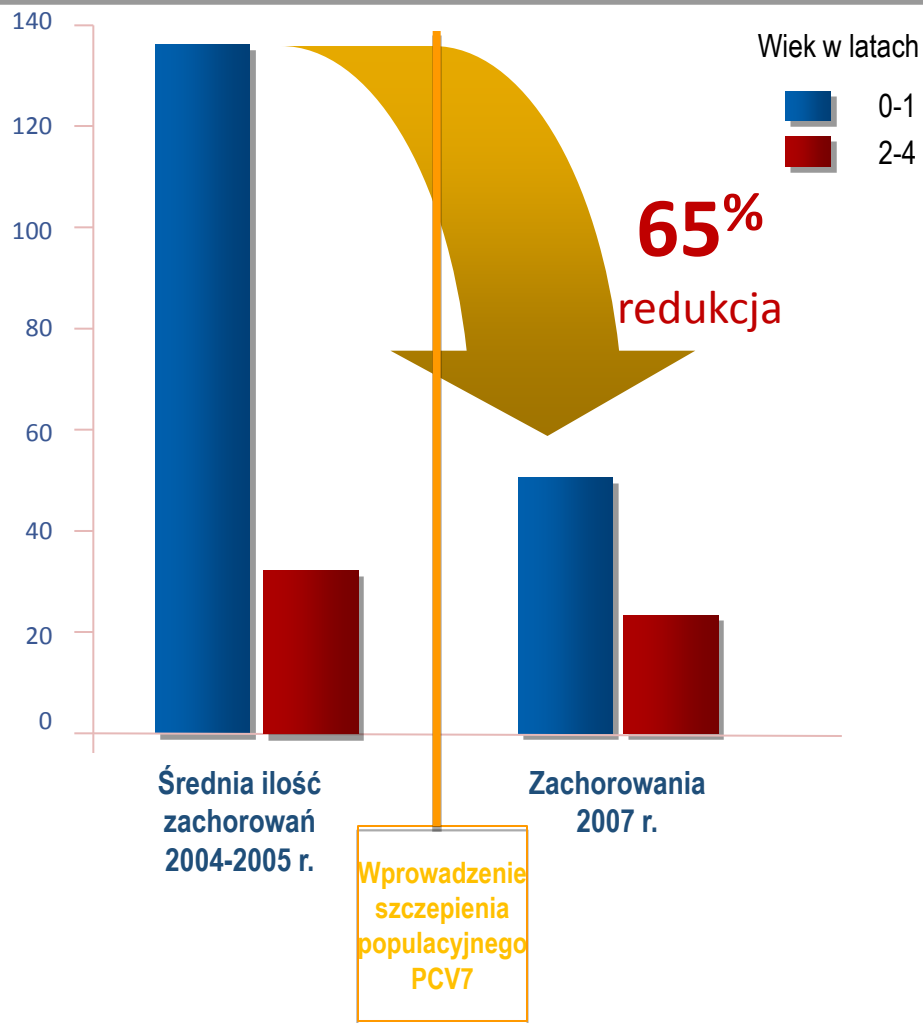
Jedynе badanie epidemiologiczne przeprowadzone w Polsce

- Po roku od wprowadzenia szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom odnotowano spadek o 65% zapaleń płuc wymagających hospitalizacji w grupie dzieci do 1 roku życia .
- Efekt odporności zbiorowiskowej w odniesieniu do zapaleń płuc widoczny był już po 7 latach od wprowadzenia powszechnych szczepień PCV7/PCV13 (2+1) – u osób 65+ istotnie statystyczny spadek zapaleń płuc wymagających szpitalnego leczenia wynosił 66,5%.
- Odporność zbiorowiskowa wyrażająca się spadkiem zapaleń płuc jest efektem radykalnej redukcji nosicielstwa pneumokoków w odniesieniu do penicylinoopornych serotypów szczepionkowych w warunkach polskich (6,5% vs. 50,5%, $p < 0,0001$). Dzięki wysokiej immunogenności i najszerszemu pokryciu serotypów wywołujących IChP szczepionka PCV13 w tak skuteczny sposób redukuje nosicielstwo.
- Indukuje tym samym odporność zbiorowiskową wobec zapaleń płuc, z której przede wszystkim korzystają osoby starsze. W tej grupie chorych obserwuje się największą liczbę zgonów w przebiegu zapaleń płuc z bakterią, u których serotyp 3 jest najczęstszą przyczyną IChP

Wprowadzenie powszechnych szczepień przeciwko pneumokokom (Prevenar) w 2006 roku w Kielcach – redukcja hospitalizacji z powodu zapalenia płuc

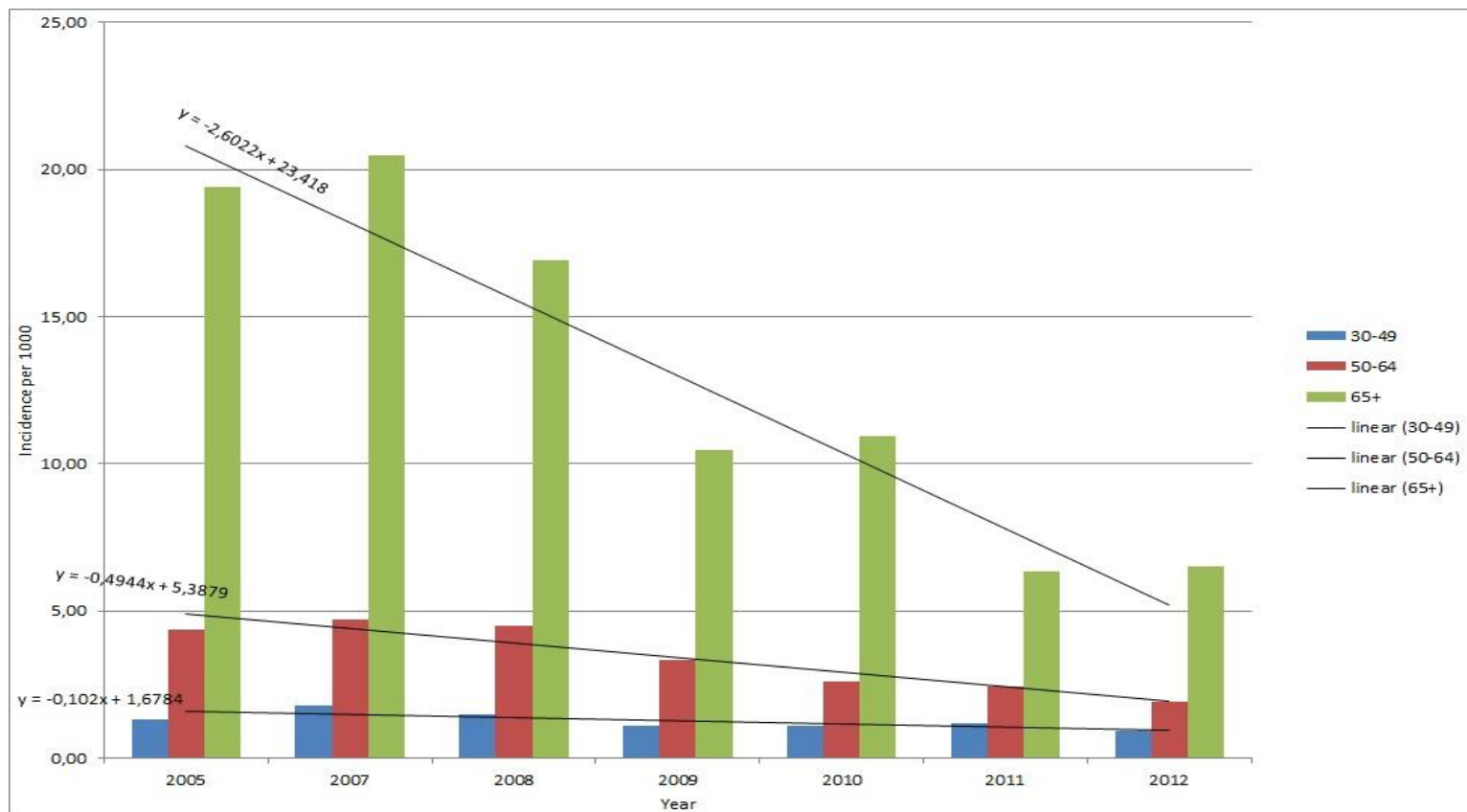

Hospitalizacja dzieci z powodu zapaleń płuc w Kielcach w 2007 roku

W Kielcach już po roku od wprowadzenia szczepień ochronnych przeciwko pneumokokom odnotowano spadek o 65% zapaleń płuc wymagających hospitalizacji w grupie dzieci do 1 roku życia .

Efekt odporności zbiorowiskowej w odniesieniu do zapaleń płuc był widoczny już po 7 latach powszechnych szczepień PCV7/PCV13 (2+1) w Kielce

W Kielcach na przestrzeni ostatnich 10 lat radykalnej redukcji uległo nosicielstwo szczepów opornych na antybiotyki co istotnie zmniejszyło liczbę hospitalizacji z powodu zapaleń płuc u wśród szczepionych dzieci do lat 5 oraz u osób starszych o 66,5% spadła liczba hospitalizacji z powodu zapaleń płuc w porównaniu do okresu przed wprowadzeniem szczepień.

Spadek zachorowań na zapalenia płuc w grupie ; 30-49, 50-64, 65+ w latach 2005-2012

Różnice między danymi epidemiologicznymi oraz efektywnością szczepionek PCV13 i PCV10

- Na przestrzeni ostatnich 5 lat szczepionka PCV13 dawała wyższe o 20 % pokrycie serotypów odpowiedzialnych za IChP niż szczepionka PCV10, wynika to z dodatkowych serotypów zawartych w szczepionce PCV13: 3, 6A i 19A
- Szczepionka PCV13 w porównaniu ze szczepionką PCV10 zapewnia prawie 100% pokrycie serotypów antybiotykoopornych, w tym szczególnie zjadliwego serotypu 19A, a także istotnie ogranicza zakażenia wywołane serotypem 3, który jest najczęstszą przyczyną IChP a także jest pierwszą przyczyną zgonów w przebiegu zakażeń pneumokokowych w Polsce.
- Obie szczepionki PCV13 i PCV10 zapewniają pokrycie w zakresie zawartych w nich serotypów, wytwarzając efekt odporności zbiorowiskowej (chroniąc nieszczepioną populację) wobec IChP.
- Szczepionka PCV13 jest jedyną szczepionką, która radykalnie redukuje nosicielstwo pneumokoków odniesieniu do penicylinoopornych serotypów szczepionkowych. Indukuje tym samym odporność zbiorowiskową wobec zapaleń płuc we wszystkich grupach wiekowych zarówno w badaniach polskich jak i w wielu badaniach w innych krajach. Wpływ szczepionki PCV10 na nosicielstwo nie jest jednoznaczny - szczepionka PCV10 w badaniach fińskich wykazała odporność zbiorowiskową w kontekście zapaleń płuc jedynie wobec dzieci do 7 roku życia.
- W dłuższym okresie czasu nie potwierdzają się obserwacje o odporności krzyżowej w odniesieniu do serotypu 19A, którą początkowo przypisywano szczepionce PCV10. Jedynie szczepionka PCV13 zapewnia ochronę przed serotypem 19A zarówno w populacji szczepionej jak i nie szczepionej.
- Szczepionka PCV13 zapewnia najszerszą ochronę przed zakażeniami pneumokokowymi od 6 tygodnia życia po późną starość. Szczepionka PCV10 jest szczepionką o udowodnionym profilu bezpieczeństwa i efektywności u dzieci do 2 roku życia w zakresie serotypów w niej zawartych, po 2 roku życia immunogenność jest mniejsza wymagane są 2 dawki dla ochrony przed zakażeniem,
- Szczepionka PCV13 jest jedyną rekomendowaną przez towarzystwa naukowe i gremia opiniotwórcze szczepionką do stosowania w grupach ryzyka w wybranych chorobach przewlekłych we wszystkich grupach wiekowych oraz w populacji osób 65+.

Czy istnieje tż. odporność krzyżowa w odniesieniu do serotypu 19A ?

- Dłuższy okres obserwacji nie potwierdza odporności krzyżowej w odniesieniu do serotypu 19A, którą początkowo przypisywano szczepionce PCV10 . Potwierdzają to obserwacje fińskie, gdzie od 2010 stosowana jest szczepionka PCV10.
- Badania fińskie wykazały, że powszechne szczepienia PCV10 nie mają wpływu na spadek zachorowań u dzieci powyżej 2 roku życia, gdzie w populacji fińskiej obserwuje się wyraźny, dość raptowny wzrost zachorowań na IChP, u osób starszych z IChP wywołany jest głównie przez serotyp 19A (13).
- W Finlandii jest systematyczny wzrost zachorowań z każdym rokiem z 12,9/100 000 w 2014 do 14,9/100 000 w 2015, a serotypy 3 i 19A są na pierwszym miejscu wśród izolatów pochodzących z krwi i płynu mózgowo-rdzeniowego pacjentów z IChP(1).
- Tak więc Finlandia jest jednym z krajów, gdzie szczepionka jest ewidentną przyczyną wzrostu zachorowań na zakażenia wywołane serotypem 19A i to przede wszystkim w starszych grupach wiekowych (1).
- Potwierdza to tezę, że szczepionka PCV10 zapewnia ochronę jedynie przed serotypami zawartymi w szczepionce . W innych krajach, gdzie wprowadzono szczepienia PCV10 obserwuje również wzrost zakażeń serotypem 19A. Z tego powodu w Quebecu, okresowo również w Nowej Zelandii zastąpiono szczepionkę PCV10 szczepionką PCV13 (2).
- W Holandii w latach 2011-2013 po zastąpieniu PCV7 szczepionką PCV10 wydawało się, że następuje lekki spadek zachorowań szczepami nie zawartymi w szczepionce, szczególnie wywołanych serotypem 19A. Jednak w kolejnym roku nastąpił powolny wzrost zachorowań w grupie dzieci poniżej 5 roku życia oraz w grupie 50-60 latków. W 2015-2016 wśród rozpoznanych zachorowań na IChP, 21% wywołanych było przez serotypy 3,6A i 19A, które nie występują w szczepionce PCV10 (3). Te obserwacje jak i pozostałe są kolejnymi potwierdzeniem, że tż. odporność krzyżowa PCV10 wobec serotypu 19A jest nieefektywna.

1. Jokinen J et al. Impact of ten-valent pneumococcal conjugate vaccination on invasive pneumococcal disease in Finnish children-a population-based study. PLOS ONE. 2015 10(3): e0120290. doi:10.1371/journal.pone.0120290.

2. Loo JD et al. Systematic review of indirect effect of pneumococcal conjugate vaccine dosing schedules on pneumococcal disease and colonization. Pediatr Infect Dis J 2014; 33: S161–S171.

3. The National Immunisation Programme in the Netherlands. Surveillance and developments in 2015-2016. RIVM Report 2016-0141

Stanowisko Pediatrycznego Zespołu Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych przy Ministrze Zdrowia

Na podstawie dostępnych badań i doświadczeń w stosowaniu obu szczepionek w kraju i zagranicą Pediatryczny Zespół Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych przy Ministrze Zdrowia biorąc pod uwagę właściwości dwóch obecnie stosowanych w Polsce szczepionek zarekomendował szczepionkę PCV13 do realizacji powszechnych szczepień ochronnych u dzieci do 2 roku życia w ramach szczepień obowiązkowych na 2017

Jednak o wyborze szczepionki do PSO przeważało kryterium ceny.

Zgodnie z PSO na 2017 rok szczepienia w grupach ryzyka pozostają bez zmian. Dzieci od 6 tygodnia do 5 roku życia, u których rozpoznaje się chorobę przewlekłą wymienioną w PSO na 2017 rok powinny być szczepione szczepionką PCV13. Należy zwrócić uwagę na grupę wcześniaków poniżej 27 tygodnia ciąży dla których szczepionka PCV 10 nie ma rejestracji

Rekomendacje dla Grup Ryzyka wydały towarzystwa naukowe:

- Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego
- Polskiego Towarzystwa Onkologii i Hematologii Dziecięcej
- Polskie Towarzystwo Immunologii Doświadczalnej i Klinicznej
- oraz Pediatryczny Zespół Ekspertów ds. Programu Szczepień Ochronnych przy Ministrze Zdrowia.

Ministerstwo Zdrowia zapewnia całoroczną dostępność szczepionki PCV13 do realizacji szczepień w Grupach Ryzyka

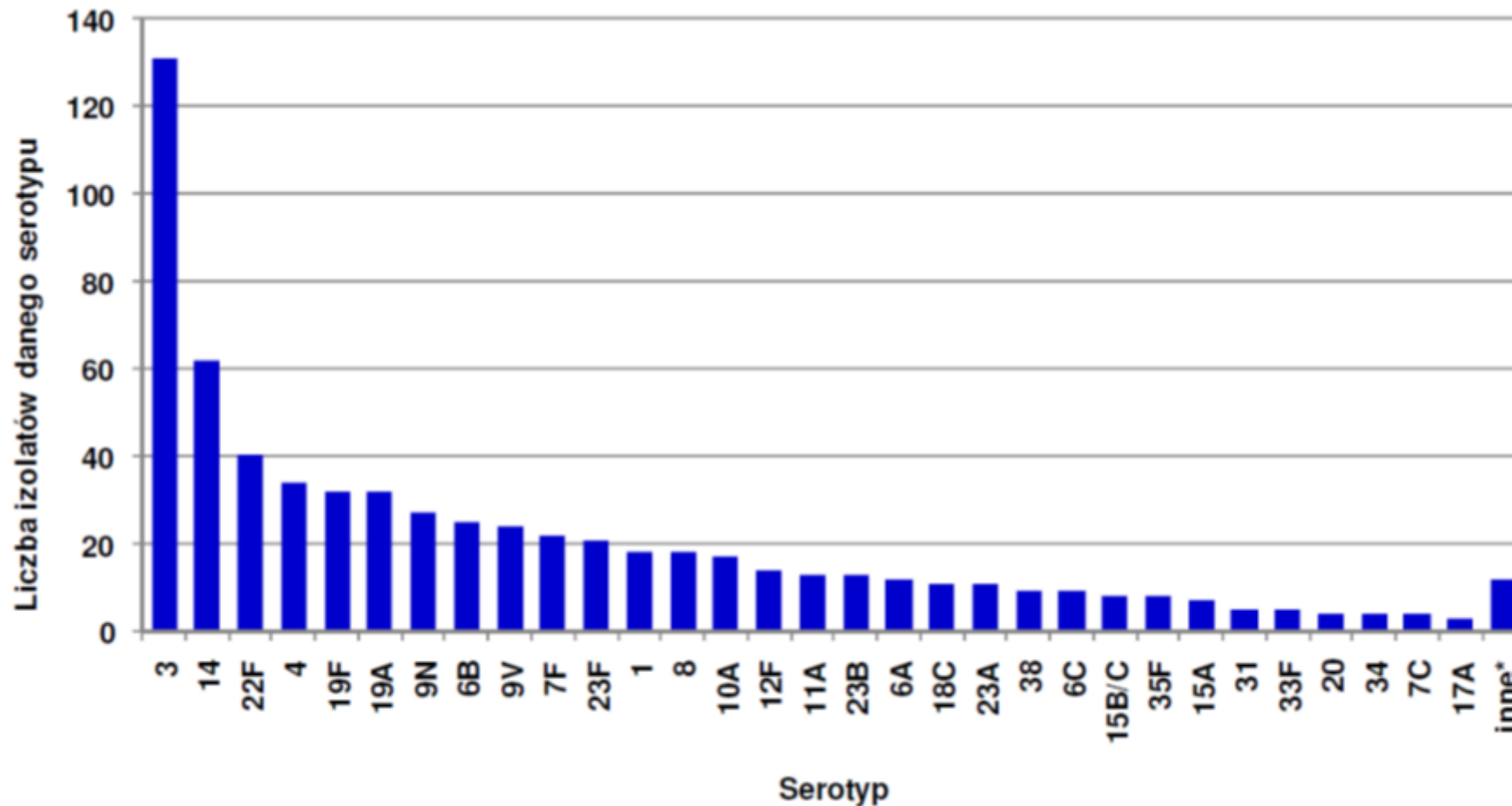
Szczepionka PCV10 w lutym 2017 roku uzyskała rejestrację do podawania w grupach ryzyka na podstawie dwu badań u pacjentów z HIV i anemią sierpowatą

- W badaniu klinicznym przeprowadzonym w Republice Południowej Afryki u niemowląt z HIV oceniano c szczepionki. W ChPL szczepionki zawarta jest informacja, że obserwowano utrzymywanie się odpowiedzi immunologicznej do 15 miesięcy po szczepieniu uzupełniającym w stosunku do większości serotypów zawartych w szczepionce. Z pracy będącej podstawą rejestracji wynika, że procent dzieci ze stężeniem przeciwciał $\geq 0.2 \text{ mg/ml}$ wynosił $\geq 97\%$ po upływie miesiąca po szczepieniu pierwotnym oraz $\geq 98.5\%$ po podaniu dawki przypominającej, z wyjątkiem serotypów **6B i 23F**.
- Po cyklu szczepień pierwotnych funkcyjna **odpowiedź przeciwciał była niższa u dzieci HIV dodatnich wobec wszystkich serotypów**, procent dzieci z aktywnością opsonofagocytarną przeciwciał (OPA) z poziomem ≥ 8 wynosił odpowiednio $\geq 72\%$, $\geq 81\%$, and $\geq 79\%$ u dzieci: HIV+, HIV narażonych/nie zakażonych, HIV- nie narażonych/nie zakażonych.
- W badaniu klinicznym przeprowadzonym w Burkina Faso, w którym oceniano c immunologiczną na każdy z w zawartych w szczepionce. Miesiąc po cyklu szczepień pierwotnych stężenie przeciwciał $\geq 0.2 \mu\text{g/ml}$ wynosił $\geq 98\%$, wobec każdego serotypu badanych niemowląt w obu grupach dzieci z i bez anemii sierpowatej **z wyjątkiem przeciwciał 6B ($\geq 85\%$) i 23F ($\geq 89.1\%$)**.
- Szczepionka PCV10 generalnie wykazuje słabszą immunogenność u dzieci powyżej 2 roku życia, gdzie dla u dzieci zdrowych dla uzyskania odporności potrzebne są 2 dawki szczepionki, podczas gdy wystarczy 1 dawka szczepionki PCV13 dla wytworzenia ochrony u dzieci od 2-5 roku życia.
- **Szczepionka PCV10 jak dotąd nie ma też rekomendacji w grupach ryzyka. Być może w przyszłości badania szczepień skojarzonych PCV10/ PPV23 poprawią odpowiedź poszczepienną, i staną się podstawą do rekomendacji w tej grupie dzieci w wybranych chorobach przewlekłych.**

Kategorie ryzyka inwazyjnej choroby pneumokokowej - przegląd piśmiennictwa

Chorzy z prawidłową odpornością	Chorzy z brakiem lub obniżoną odpornością	Defekt genowy
Przewlekłe choroby serca	Wrodzone niedobory odporności nieswoistej	NEMO (IKBKG), IRAK4, MyD88
Przewlekłe choroby wątroby	Agammaglobulinemia	BLNK/SLP65, Btk (X – link), CD79A, CD79B, PIK3R1, TCF3
Przewlekłe choroby nerek	Ciężki złożony niedobór odporności (SCID)	Gamma Chain, IL21R, IL7, JAK 3, PNP, RAG1, RAG 2
Przewlekłe choroby układu oddechowego (np. mukowiscydoza)	Pospolity zmienny niedobór odporności (CVID)	BAFFR, CD19, CD20, CD21, CD81, ICOS, LRBA, TACI, NFKB2
Przewlekłe choroby płuc/ dysplazja oskrzelowo-płucna	Niedobór dopełniacza: głównie wczesne komponenty; C1, C2, C3, C4	C1Q-alfa, C1Q – beta, C1Q – gamma, C1r, C1s
Przewlekła/ciężka astma Nawracające zakażenia płuc	Wtórne niedobory odporności (np.: HIV)	
Pacjenci w okresie poprzedzającym transplantację narządów	Przeszczepienie szpiku, hematopoetycznych komórek krwiotwórczych lub narządów	
Nieprawidłowości OUN, płynotok, szanty w obrębie OUN Implanty ślimakowe	Choroby nowotworowe ; chłoniak nie Hodgkinowski, inne chłoniaki, białaczki oraz inne choroby dotyczące układu krwiotwórczego.	
Choroby metaboliczne (np. cukrzyca)	Brak śledziony lub jej dysfunkcja, w tym niedokrwistość sierpowata	
Celiakia	Immunosupresja w przebiegu leczenia	
Rezydenci domów opieki/osoby przewlekłe chore przebywające w opiece domowej	Aberracje chromosomalne (np. zespół Downa)	
Palacze/osoby narażone na dym	Zespół nerczycowy	
Wcześnieiki		

Dystrybucja serotypów pneumokoków odpowiedzialnych za inwazyjną chorobę pneumokokową w 2015 roku (n=655)

Szczepienia PCV13 i PPSV23 przeciwko zakażeniom pneumokokowym osób z grup ryzyka; dzieci od 6 r.ż., ludzi dorosłych i osób starszych powyżej 65 r.ż.

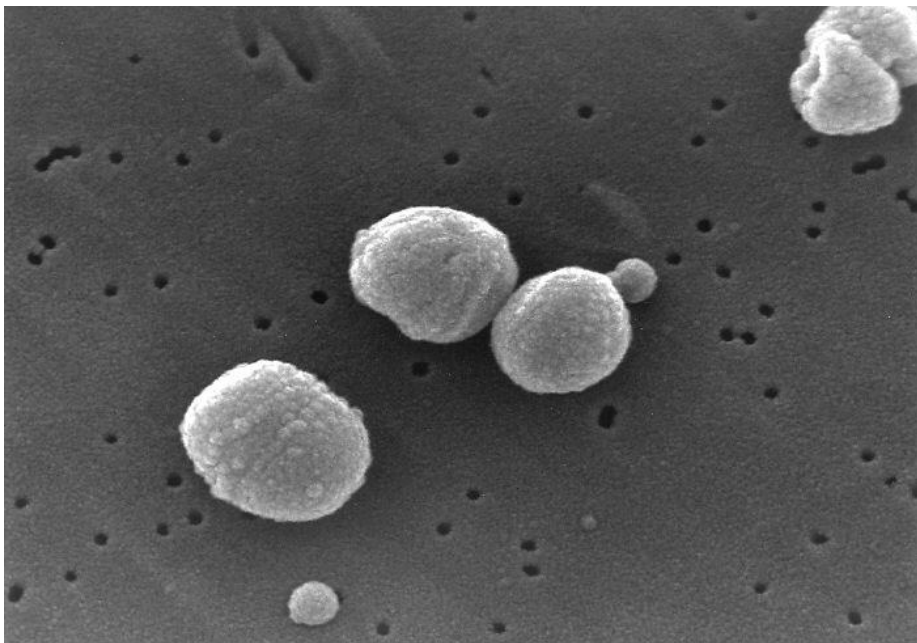
Rekomendacje PZEdsPSO, ACIP, MMWR, September 4, 2015/Vol.64/ no.34; 944-947 oraz ChPL szczepionki PCV13.

Grupy ryzyka	PCV13	PPSV23
Bez zaburzeń odporności Przewlekłe choroby serca* Przewlekłe choroby płuc, w tym astma* Cukrzyca* Alkoholizm Przewlekłe choroby wątroby w tym marskość* Palenie papierosów	jedna dawka szczepionki zgodnie z rejestracją w zapobieganiu IChP i zapaleniu płuc - ChPL	jedna dawka PPSV 23 ≥ 8 tygodniach po PCV13
Bez zaburzeń odporności Wyciek płynu mózgowo-rdzeniowego* Implant ślimakowy*	jedna dawka szczepionki wg rekomendacji ACIP, MMWR, PZEdsPSO i ChPL	
Zaburzenia odporności Osoby z anatomiczną i czynnością asplenią Sferocytoza* Inne hemoglobinopatie* Wrodzona i nabyta asplenia*	jedna dawka szczepionki wg rekomendacji ACIP, PZEdsPSO i ChPL	jedna dawka PPSV 23 ≥ 8 tygodniach po PCV13, oraz 2. dawka po 5 latach od podania pierwszej dawki PPSV23
Zaburzenia odporności Wrodzone i nabyte zaburzenia odporności* Zakażenie HIV* Przewlekłe choroby nerek* Zespół nerczycowy* Białaczka* Choroba Hodgina* Uogólniona choroba nowotworowa* Jatrogena immunosupresja* Transplantacja narządów* Szpiczak mnogi	jedna dawka szczepionki wg rekomendacji ACIP, PZEdsPSO i ChPL	jedna dawka PPSV 23 ≥ 8 tygodniach po PCV13 oraz 2. dawka po 5 latach od podania pierwszej dawki PPSV23
Osoby starsze ≥ 65 r.ż. <ul style="list-style-type: none"> • Osoby nieszczepione lub gdy nie pamiętają • Osoby poprzednio już zaszczepione PPSV • Gdy szczepienie PPSV miało miejsce przed 65 r.ż. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jedna dawka szczepionki PCV13, następnie po ≥ roku jedna dawka szczepionki PPSV • Od podania PPSV po ≥ roku, podać jedną dawkę PCV13 • Od podania PPSV po ≥ roku, podać jedną dawkę PCV13, kolejna dawka przypominająca PPSV po 5 latach od podania PCV13 	

*Dzieci objęte PSO – bezpłatne szczepienia obowiązkowe do 5 roku życia

Rozmowa z rodzicami przed przystąpieniem do szczepień przeciwko pneumokokom

- Lekarze w rozmowie z rodzicami powinni informować o bezpłatnych szczepieniach przeciwko pneumokokom, o dostępności dwóch szczepionek, o różnicach pomiędzy szczepionkami (PCV10 i PCV13)
- Szczególnie zaznaczyć szerszą ochronę przed zakażeniami pneumokokowymi, którą zapewnia szczepionka PCV13 (dodatkowe serotypy 3, 6A, 19A)
- Poinformować, że jedyną szczepionką zapewniającą ochronę przed serotypem 19A jest PCV13, który jest najczęstszym wielolekoopornym serotypem w Polsce (dane KOROUN)
- W przypadku decyzji rodziców o zaszczepieniu dziecka szczepionką PCV13 schemat podawania powinien być 3+1.

- Dziękuję za uwagę